

Харківська А.А.

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна

Теоретико-методологічні аспекти виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти

Анотація. У статті дослідницею представлено теоретико-методологічні аспекти виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти. Автор наголошує, що для результативності виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти слід ґрунтуватися на таких методологічних підходах: компетентнісному, системному, міждисциплінарному. У ході наукового пошуку визначено функції виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти: організаційно-інформаційну – сприяє швидкому опануванню роботи з освітніми та комунікативними технологіями щодо виховання креативності; мотиваційну – сприяє зростанню інтересу до нових методик виховання, самоосвітньої діяльності, які направлені на вдосконалення професійної діяльності майбутніх педагогів початкової освіти; розвивально-комунікаційну – сприяє всебічному гармонійному розвитку, саморозвитку майбутніх педагогів початкової освіти використовуючи сучасних інформаційні ресурси, хмарні та цифрові технології для виховання креативного ставлення.

Ключові слова: креативність, виховання, початкова освіта, майбутні педагоги початкової освіти, професійна підготовка.

Аннотация. В статье исследовательницей представлены теоретико-методологические аспекты воспитания креативного отношения к профессиональной подготовке будущих педагогов начального образования. Автор отмечает, что для результативности воспитания креативного отношения к профессиональной подготовке будущих педагогов начального образования следует основываться на таких методологических подходах: компетентностный, системном, междисциплинарном. В ходе научного поиска определены функции воспитания креативного отношения к профессиональной подготовке будущих педагогов начального образования: организационно-информационную - способствует быстрому освоению работы с образовательными и коммуникативными технологиями по воспитанию креативности; мотивационную - способствует росту интереса к новым методикам воспитания, самообразовательной деятельности, направленные на совершенствование профессиональной деятельности будущих педагогов начального образования; развивающие-коммуникационную - способствует всестороннему гармоничному развитию, саморазвитию будущих педагогов начального образования используя современных информационных ресурсы, облачные и цифровые технологии для воспитания креативного отношения.

Ключевые слова: креативность, воспитание, начальное образование, будущие педагоги начального образования, профессиональная подготовка.

Abstract. In the article the researcher presents theoretical and methodological aspects of education of creative attitude to professional training of future teachers of primary education. The author emphasizes that for the effectiveness of education of creative attitude to the professional training of future primary school teachers should be based on the following methodological approaches: competence, system, interdisciplinary. In the course of scientific research the functions of education of creative attitude to professional training of

future teachers of primary education are defined: organizational and informational - promotes fast mastering of work with educational and communicative technologies on education of creativity; motivational - promotes the growth of interest in new methods of education, self-educational activities, which are aimed at improving the professional activities of future teachers of primary education; developmental and communication - promotes comprehensive harmonious development, self-development of future teachers of primary education using modern information resources, cloud and digital technologies to cultivate a creative attitude.

Key words: creativity, upbringing, primary education, future teachers of primary education, professional training.

Сучасні євроінтеграційні процеси та демократичні зміни, що відбуваються на теренах сучасної України слугують каталізаторами змін у сучасному освітньому просторі. Освітня галузь покликана забезпечити виконання вимог суспільства щодо підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних майбутніх педагогів здатних у своїй діяльності реалізовувати виховні, освітні та розвивальні функції. Підтвердженням даної тези є нормативно-правові документами освітнього спрямування: Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепції національного виховання студентської молоді, Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Концепції розвитку громадянської освіти в Україні, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.

Теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх педагогів початкової освіти до професійної діяльності висвітлено в роботах К. Авраменка, Н. Бібік, В. Бондара, А. Коломієць, С. Литвиненко, С. Мартиненко, О. Мороз, О. Савченко, О. Хижної, Л. Хомич та інших, однак заслуговує на увагу розробка теоретико-методичних аспектів виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх фахівців даного напрямку, що й зумовило вибір теми наукового пошуку.

Включення в систему освіти формування деяких способів креативної поведінки й самовираження, моделювання творчих дій, опанування технологій творчої діяльності демонструє суттєвий зріст креативності, а також появу і підсилення таких креативних якостей особистості, як незалежність, відкритість новому досвіду, чутливість до проблем, високу потребу в творчості [4; 318]

У межах наукового пошуку встановлено, що дослідниками виділяють шість основних характеристик креативності [7]: здатність до знаходження і формулювання проблеми; здатність до генерування великої кількості ідей; гнучкість як уміння продумування різноманітних ідей; оригінальність – властивість відповідати на стимули нестандартно; здатність удосконалювати об'єкт, додаючи деталі; уміння розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу й синтезу.

У процесі виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти вважаємо за доцільне ґрунтуватися на компетентнісному, системному, міждисциплінарному підходах

Розкриємо їх сутність детальніше.

О. Пометун [9] під компетентністю розуміє спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності.

Стосовно професійної компетентності вихователів Г. Беленька та О. Половіна зазначають, що це здатність розв'язувати завдання професійної діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно-значущих якостей. Структурними компонентами професійної компетентності дослідниця визначає мотиви, системні знання, фахові вміння і професійно значущі якості особистості. В умовах ступеневої підготовки у закладі вищої освіти професійна компетентність випускника

визначається базовою і розглядається як здатність трансформувати особистісні й навчальні здобутки у площину професійної діяльності [8].

Я. Логвінова [6] обґрунтувала особливості компетентнісного підходу: перенесення акцентів із процесу навчання на його результати, якими є компетенції; зміщення «акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки й досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики».

Г. Беленька наголошує, що компетентнісний підхід слугує основою для формування професійної компетентності майбутніх педагогів, однак даний підхід не слід розглядати лише як когнітивний компонент педагогічного професіоналізму та основу культури професійного мислення, свідомості й самосвідомості. Професійна компетентність охоплює такі сфери компетенції, як оздоровчо-профілактична, діагностико-прогностична, навчально-розвивальна, методична, виховна, комунікативна, організаційно-педагогічна, контрольна, просвітницька, самовдосконалення, кожна з яких потребує від майбутніх фахівців, крім професійних знань та вмінь, ще й наявності позитивних світоглядних настанов і розвитку певних особистісних професійно-значущих рис характеру [1].

Таким чином, розглянувши дані трактування зазначимо, що компетентнісний підхід до виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти є своєрідним підґрунтям для розвитку професійної компетентності учителя молодших класів та утворюється на засадах теоретичних знань, практичних умінь, наявних особистісних якостей та досвіду, що сприяють якісному виконанню функціональних обов'язків від виховних до освітніх.

О. Дубасенюк виділила три тлумачення системного підходу – 1) як метод дослідження; 2) напрям методології науки; 3) принцип пізнання практичної діяльності [3].

На думку С. Гончаренко, В. Кушнір і Г. Кушнір, системний підхід – особливо важливий методологічний напрям, в основі якого лежить розгляд педагогічних об'єктів як систем. Системний підхід спирається на домінуючу роль цілого щодо його частин. Він передбачає послідовний перехід від загального до часткового, коли в основі цього переходу лежить певна визначена мета. Системний підхід при дослідженні складноорганізованих об'єктів дає змогу реалізувати принципи єдності, розвитку, глобальної мети, функціональності, поєднання децентралізації і централізації, ієрархії, визначеності, організованості [2, с.4-5].

Є. Хриков наголошує, що системний підхід в управлінні має свої особливості, а саме: ураховує багатомірність організації та відповідного їй управління. В управлінській діяльності почали зважати на вплив та взаємодію багатьох факторів, які знаходяться як всередині організації, так і поза нею, і чинять безпосередній та опосередкований вплив на її функціонування; управлінські теорії, які використовують системний підхід, більшою чи меншою мірою виходять з наявності синергетичного ефекту, суть якого в тому, що ціле завжди якісно відрізняється від простої суми його складових; при системному підході зміну кожного елемента управлінської діяльності розглядають як зміну інших елементів і організації в цілому [10].

На нашу думку, системний підхід до виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти є основою для модернізації системи фахової складової, а отже уможливорює забезпечення цілісності процесу формування загальних та фахових компетентностей майбутніх учителів початкової освіти у ЗВО та у процесі самоосвітньої діяльності на творчих засадах.

Ми погоджуємося з С. Івахом [5] стосовно того, що виховувати креативність у педагогів є нагальною потребою та повинно ґрунтуватися на засадах міждисциплінарного підходу, сутність якого полягає в інтегруванні знань, отриманих під час проходження педагогічної практики як узагальнювальної ланки підготовки, що сприяє активізації креативності,

навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, глибокому усвідомленню й закріпленню знань щодо педагогічної роботи з дітьми.

Проаналізувавши наукові доробки вітчизняних вчених та враховуючи досвід роботи до функцій виховання креативного ставлення до професійної діяльності майбутніх педагогів початкової освіти відносимо:

- організаційно-інформаційну (сприяє швидкому опануванню роботи з освітніми та комунікативними технологіями щодо виховання креативності);
- мотиваційна (сприяє зростанню інтересу до нових методик виховання, самоосвітньої діяльності, які направлені на вдосконалення професійної діяльності майбутніх педагогів початкової освіти);
- розвивально-комунікаційна (сприяє всебічному гармонійному розвитку, саморозвитку майбутніх педагогів початкової освіти використовуючи сучасних інформаційні ресурси, хмарні та цифрові технології для виховання креативного ставлення).

Таким чином, для результативності виховання креативного ставлення до професійної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти слід спиратися на компетентнісний, системний, міждисциплінарний методологічні підходи та враховувати організаційно-інформаційну, мотиваційну, розвивально-комунікаційну функції.

Список використаної літератури

1. Беленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки: дис. докт. пед. наук: 13.00.08 / Беленька Г. В. – К., 2012. – 493 с
2. Гончаренко С., Кушнір В., Кушнір Г. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес. Шлях освіти. № 4. 2008. С. 2–10
3. Дубасенюк О. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження. Житомир : Вид во ЖДУ ім. І. Франка, 2015 р. 308 с

4. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с
5. Івах С. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців під час проходження педагогічної практики / С. М. Івах, І. Л. Паласевич // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2014. – Вип. XXXVII. – С. 139–144
6. Логвінова Я.,. Обґрунтування сутності компетентнісного підходу в освіті у працях українських і зарубіжних учених / Я. Логвінова // Порівнял.-пед.студії : щокварт. наук.-пед. журн. – 2011. – Вип. № ¾. С. 48-55
7. Павленко В.В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості / В.В. Павленко // Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. – С. 145– 150
8. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку : компетентнісний підхід / за заг. ред. Г. В. Беленької, О. А. Половіної. – К. : Університет, 2015. – 244 с.
9. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 432 с.
10. Хриков Є. М. Науково-практичний інструментарій управління якістю вищої освіти. Вища освіта України. Тематичний вип. : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Моніторинг якості освіти : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. / за ред. І. П. Манохи. Київ, 2007. Т. 3. С. 284–289